

До протоколу № 192
від 19 листопада 2025 року

ВИСНОВОК

до проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку із ратифікацією
Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та
домашньому насильству й боротьбу з цими явищами
(Стамбульська конвенція) з питань освіти та підготовки спеціалістів»
(реєстр. № 14046 від 15.09.2025)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України Стефанчука Р.О. розглянув на засіданні 19 листопада 2025 року (протокол № 192) проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) з питань освіти та підготовки спеціалістів» (реєстр. № 14046 від 15.09.2025), поданий народними депутатами України Мезенцевою-Федоренко М.С., Кравчук Є.М. та іншими народними депутатами України, і зазначає таке.

У Пояснювальній записці вказано, що законопроект розроблено з метою приведення чинного законодавства України з питань освіти та підготовки спеціалістів у відповідність із положеннями Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція).

Законопроектом пропонується закріпити в законодавстві принципи Стамбульської конвенції: рівність жінок і чоловіків, нетерпимість до дискримінації та насильства за ознакою статі, а також формування відповідних цінностей у системі освіти всіх рівнів – від дошкільної до вищої та позашкільної, включно з професійним розвитком працівників.

Окрему увагу приділено підготовці фахівців, які працюють із постраждалими від насильства. Відповідні зміни пропонується внести до законів, що регулюють діяльність суддів, юристів, правоохоронців, медичних, соціальних та педагогічних працівників, з метою забезпечення систематичної та

обов'язкової підготовки (у тому числі підвищення кваліфікації), зокрема: «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про соціальні послуги», «Про дипломатичну службу», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Основ законодавства України про охорону здоров'я.

Передбачено також включення питань, визначених Стамбульською конвенцією, до освітніх програм закладів вищої та фахової передвищої освіти, що сприятиме формуванню у майбутніх фахівців належних цінностей, спрямованих на недопущення дискримінації та насильства.

Окремо пропонується здійснювати спеціалізовану підготовку працівників дипломатичної служби для забезпечення консульського захисту осіб, постраждалих від дискримінації чи насильства за ознакою статі, за кордоном.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) надало низку зауважень та пропозицій.

Відзначено, що нормативно-правова термінологія законопроекту потребує уніфікації, зокрема:

- у пропонованих до Закону України «Про охорону дитинства» новелах використовується формулювання «право на особисту недоторканість», що не узгоджується з вживаною у ст. 10 цього Закону термінологією, де йдеться про «право на особисту недоторканність» та «статеву недоторканність», що мають різне смислове і змістовне значення;

- змінами до ст. 20 Закону України «Про охорону дитинства» (нова редакція ч. 2) пропонується запровадити поняття «національно-патріотичні цінності». Зауважено, що згідно положень Закону України «Про освіту» патріотизм виступає одним із складників суспільної моралі та суспільних цінностей, а Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» взагалі не містить такого терміну, натомість у ньому вживаються терміни «патріотизм», «національно-патріотичне виховання»;

- формулювання «адаптований до рівня розвитку учнів навчальний матеріал» є невизначеним з правової точки зору;

- **терміни «нульова терпимість до дискримінації та насильства за ознакою статі», «гендерна чутливість»** доцільно визначити або використати наявну термінологію Конвенції Ради Європи та національного законодавства;

- **термін «булінг (цькування), вчинене у тому числі з використанням електронних комунікацій»** необхідно узгодити з термінологією актів вторинного права ЄС.

Крім того, ГНЕУ зазначає, що враховуючи принцип автономії закладів освіти, який полягає в їх самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень, зокрема щодо академічних (освітніх) питань діяльності, є сумнівними положення щодо визначення на рівні закону обов'язкових

складників освітніх програм та їх змістовного наповнення.

У проекті пропонується доповнити цілу низку статей законів України, які встановлюють, зокрема, засади та принципи діяльності у відповідних сферах, таким принципом як повага до гендерної рівності (у різних редакція). Водночас, при внесенні відповідних змін не враховано, що у положеннях, які пропонується доповнити, вже є норми щодо поваги до прав і свобод людини та їх дотримання, які за своїм змістом охоплюють дані доповнення.

У законопроекті вносяться зміни до Законів України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР і «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-ІІІ, що втратили чинність.

Також ГНЕУ вказало на низку застережень за змістом змін, які запропоновано внести до Законів України «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру» та «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Експерти проекту міжнародної технічної допомоги «Програма підтримки інтеграції України до ЄС (UA2EU)» у своєму звіті відзначили, що законопроект не суперечить міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, праву ЄС і міжнародним зобов'язанням України в рамках членства в Раді Європи.

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН України) надало низку зауважень і пропозицій, зокрема:

1. Викласти абзац другий підпункту 2 пункту 1 розділу І законопроекту у такій редакції:

«Освітні програми, за якими здійснюється підготовка в закладах освіти, повинні базуватися на найкращих здобутках людства у сфері культури, засадах моралі та добра, національно-патріотичних цінностях, засадах рівності між жінками та чоловіками, взаємній повазі, вирішенні конфліктів у міжособистісних стосунках без застосування насильства, протидії насильству за ознакою статі.».

2. Вилучити пропозицію щодо надання МОН України нових повноважень у сфері антидискримінаційної експертизи навчальних програм.

3. Визнати недоцільним встановлення обов'язковості проведення антидискримінаційної експертизи навчальних планів і програм усіх рівнів освіти, методичного забезпечення та документації закладів освіти, оскільки стандарти вищої освіти вже містять обов'язкові компетентності, розроблені з урахуванням цілей сталого розвитку та міжнародних рекомендацій.

4. Викласти абзац п'ятий підпункту 1 пункту 3 розділу І у такій редакції:
«12) забезпечення рівності прав та можливостей жінок і чоловіків.».

5. Виключити підпункт 2 пункту 3 розділу І.

6. Замінити слова «Формальні навчальні плани» словами «Навчальні плани формальної освіти».

Крім того, МОН України звертає увагу, що Закони України «Про дошкільну освіту» (№ 3788-ІХ від 06.06.2024) і «Про професійну освіту» (№ 4574-ІХ від 21.08.2025) вже набрали чинності, а закони, до яких у законопроекті пропонується внести зміни (Закони України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР і «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-ІІІ), втратили чинність.

Міністерство фінансів України повідомило про відсутність зауважень та пропозицій до законопроекту.

Міністерство соціальної політики України висловило підтримку законопроекту за умови уточнення низки положень шляхом доповнення слів «насильство за ознакою статі» словами «та домашнє насильство» у відповідних пунктах і підпунктах розділу I проекту Закону.

Міністерство цифрової трансформації України повідомило про відсутність зауважень та пропозицій до законопроекту.

Освітній омбудсмен звернула увагу, що є чинним Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», у якому, відповідно до статті 1 зазначеного закону, вживаються терміни рівні права жінок і чоловіків – у значенні відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі; рівні можливості жінок і чоловіків – у значенні рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків. Водночас зміни щодо термінології до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» даним законопроектом не пропонуються. У зв'язку із зазначеним, освітній омбудсмен пропонує застосовувати в усіх законах уніфіковане поняття – забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Крім того, освітній омбудсмен зауважує, що внесення змін в законодавство України у зв'язку з ратифікацією Стамбульської конвенції не повинно обтяжувати керівників закладів освіти зайвими, не пов'язаними з освітнім процесом, обов'язками.

Освітній омбудсмен відзначила, що запропоновані в законопроекті закони України “Про дошкільну освіту” та “Про професійну (професійно-технічну) освіту” втратили чинність. Тому ці закони потребують розробки окремих пропозицій щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Державна служба України у справах дітей повідомила про відсутність пропозицій та зауважень до законопроекту.

Національна поліція України звертає увагу на надлишковість змін до частини другої статті 61 Закону України «Про Національну поліцію» та дискримінаційний характер обмежень лише для поліцейських.

Також зауважено, що законопроектом пропонується внести зміни до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 № 103/98-ВР, який утратив чинність.

Національна академія правових наук України у науково-правовому висновку, підготовленому фахівцями Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, надала низку зауважень і пропозицій. Зокрема, зауважено, що:

- положення щодо повноважень керівника закладу освіти потребують узгодження із Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;

- термін «електронні комунікації» має технічне значення й не охоплює соціальні мережі, тому його слід замінити на «інформаційно-комунікаційні технології» або «мережу Інтернет»;

- відсутні чіткі механізми реалізації заходів із виявлення та протидії насильству, що може створити додаткове адміністративне навантаження;
- формулювання «скорочення фактичної нерівності» є нечітким і може трактуватися як втручання в кадрову політику;
- пропозиція щодо рівного розподілу посад між чоловіками і жінками суперечить статті 24 Конституції України, принципам автономії закладів вищої освіти та може вважатися квотуванням за статевою ознакою;
- назви галузей знань, зазначені у законопроекті, не відповідають чинному Переліку галузей знань і спеціальностей;
- законопроект не враховує потреби освіти в установах виконання покарань, хоча Стамбульська конвенція вимагає охоплення всіх соціальних середовищ.

Національна академія педагогічних наук України повідомила про відсутність зауважень і пропозицій до законопроекту.

Профспілка працівників освіти і науки України відзначає, що в галузі освіти наявна проблема в питанні гендерної рівності в учительській професії. Через низький рівень оплати праці освітян, переважаюча частина вчителів - це жінки.

Для забезпечення гендерної рівності серед працюючих в закладах освіти в першу чергу мають змінитися державні підходи до рівня оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників, включаючи інші складові їх матеріального забезпечення.

Мають бути дотримані гарантії в оплаті праці педагогічних і науково-педагогічних працівників, передбачені статтею 61 Закону України «Про освіту».

Тому, зазначає профспілка працівників освіти і науки України, подолання гендерного розриву в трудових відносинах та наповненню закладів освіти педагогічними і науково-педагогічними працівниками чоловічої статі сприятиме відображення в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) з питань освіти та підготовки спеціалістів» норми про забезпечення державних гарантій стосовно законодавчо встановленого рівня оплати праці педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Підкомітет з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, розглянувши на своєму засіданні 10 листопада 2025 року законопроект реєстр. № 14046 та надані до нього експертні висновки, запропонував за результатами його розгляду на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій рекомендувати Верховній Раді України прийняти зазначений законопроект **за основу** та оголосити на пленарному засіданні, відповідно до частини першої статті 116 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у

тексті законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні.

Заслухавши інформацію голови підкомітету з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу Грищука Р.П., автора законопроекту – народного депутата України Мезенцової-Федоренко М.С., першого віцепрезидента Національної академії правових наук України Бандурки О.М., освітнього омбудсмена Лещик Н.В., обговоривши це питання, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України:

1.1. Відповідно до частини третьої статті 93 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» включити проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) з питань освіти та підготовки спеціалістів» (реєстр. № 14046 від 15.09.2025), поданий народними депутатами України Мезенцевою-Федоренко М.С., Кравчук Є.М. та іншими народними депутатами України, до порядку денного чотирнадцятої сесії Верховної Ради України IX скликання.

1.2. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів у зв'язку із ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству й боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) з питань освіти та підготовки спеціалістів» (реєстр. № 14046 від 15.09.2025), поданий народними депутатами України Мезенцевою-Федоренко М.С., Кравчук Є.М. та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

1.3. Доручити Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням пропозицій і поправок суб'єктів права законодавчої ініціативи, пропозицій, висловлених у висновку Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій від 19 листопада 2025 року, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, та внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні.

2. Доповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити голову підкомітету з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти, народного депутата України Грищука Р.П.

Голова Комітету

Сергій БАБАК